

Nr 332.

Av herr **Bärg m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 95, med förslag till kungörelse med allmänna bestämmelser för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 95 med förslag till allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst föreslås vissa avvikelser mot nu gällande bestämmelser. Det så kallade grundtalet föreslås även i fortsättningen skola motsvara åtta niondedelar av den beräknade levnadskostnadsökningen, liksom att dyrtidstillägg skall, intill ett avlöningsbelopp av 100 kronor för månad, utgå efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet. Däremot skall det procenttal, efter vilket tillägg föreslås utgå å avlöningsbelopp överstigande 100 kronor för månad, motsvara hälften av grundtalet i stället för som nu, en tredjedel därav. Vidare föreslås, att den avlöningsgräns, över vilken dyrtidstillägg icke skall utgå, flyttas från 7,200 kronor till 15,000 kronor.

Genom den sålunda föreslagna åtgärden komma befattningshavare med avlöning upp till 1,200 kronor per år icke att få något förbättrat tillägg, under det successivt stigande förhöjning av nu utgående tillägg sker å avlöningsbelopp högre än 1,200 kronor per år. Ingen befattningshavare — icke ens de lägst avlönade — får emellertid full kompensation.

En riktig och grundläggande princip vid bestämmande av dyrtidstillägg för statstjänarne synes oss vara att, så långt möjligt, ersätta den minskning i lönernas realvärde, som förorsakats av dyrtiden. Därvid måste givetvis bortses ifrån de befintliga ojämnheter inom och mellan olika tjänstehavaregrupper, som ostridigt förefinnas, synnerligast som ett utjämnande därav synes oss böra ske i annan ordning och efter helt

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 4 saml. 110 häft. (Nr 332—336.) 1

andra riktlinjer än dem, vilka lämpligen böra vara vägledande vid beredande av ersättning för kristidens rubbning av lönerna. Vidare måste bortses ifrån de åtgärder, som vidtagits under kristiden i avsikt att lyfta upp de fasta lönerna till den nivå, dessa vid företagen undersökning befunnits böra intaga redan före dyrtidens inträdande.

Vid bestämmande av dyrtidstilläggen synes sålunda fullt riktigt att uteslutande taga hänsyn till under dyrtiden förekommande stegring av levnadsomkostnaderna, under framhållande av att en sammanblandning av löne reglering och kristidstillägg endast är ägnad att förtrycka hela löneproblemet samt åstadkomma oreda och villervalla på hela detta område.

De sakkunniga, vilka år 1919 förberedde och till chefen för finansdepartementet ingåvo förslag till beredande av dyrtidstillägg åt statstjänarna, och vilket förslag i allt väsentligt godtagits av statsmakterna, ha även utgått från dessa grundsatser. I enlighet härmed hade ju varit önskligt, om staten kunnat bereda — och detta redan från början — *alla* sina tjänstehavare *full* ersättning för den av dyrtiden orsakade levnadskostnadsstegringen. Endast statsfinansiella skäl föranledde här ifrågavarande sakkunniga att frånträda denna princip, liksom samma skäl tidigare under krisskedet avhållit statsmakterna från att giva *alla* statsanställda *full* kompensation för dyrtidens verkningar i ekonomiskt avseende.

I anledning härav har också vid tilläggens bestämmande i första hand måst tagas hänsyn till de oundgängliga behoven. Härvid räknades som främsta faktor de lägre lönebeloppen och därnäst storleken av tjänstehavarens familj. I den mån det nya och högre prisläget stabiliserats och dyrtiden därigenom övergått till ett permanent tillstånd, kan emellertid det enda riktiga vara att söka fullfölja den huvudprincip här nedan skisserats och i den utsträckning statsfinanserna det medgiva anpassa lönerna efter dessa nya prisförhållanden och sålunda avlasta dyrtidstrycket från statstjänarna genom att bereda dessa samma realförmåner i lönehänseende, som de skulle åtnjutit, om dyrtiden icke kommit emellan. Ännu torde dock staten ej vara i stånd att på en gång företaga denna avlastning. Kristidstilläggssakkunniga räknade på sin tid, under förutsättning att samtliga statens befattningshavare och pensionärer skulle erhålla full dyrtidskompensation, med ett belopp av cirka 275 miljoner kronor. Då man härvid utgick ifrån prisläget hösten 1918 (150 procent), och detta sedan dess gått åtskilligt i höjden, skulle en liknande beräkning i nuvarande stund antagligen överstiga nämnda belopp, även om hänsyn toges till det inflytande på dyrtidstillägget kommunikationsverkens löne reglering kan förorsaka. Vi förutsätta därför,

att ännu en tid framöver måste räknas med omöjligheten av full kompensation för *alla* statsanställda, vadan någon del av dessa även i fortsättningen bliva nödsakade att hjälpa staten bära kristidens börda, innan full utjämning kan ske. Därvid måste man dock inrikta sig på att i första hand befria de lägst avlönade från denna börda genom att åt dessa medgiva *full* dyrtidskompensation. Såsom hittills varit fallet och även för innevarande år föreslås, skulle även de lägst avlönade stats-tjänarna bära en niondedel av kristidsbördan. Inom kristidstilläggs-sakkunniga var dock denna föreslagna åtgärd en sista utväg, som beträddes huvudsakligast för att nedpressa totalkostnaderna. När nu Kungl. Maj:t i år funnit sig kunna disponera större summor för här ifrågakvarande ändamål, anse vi såsom en första åtgärd vara erforderligt att för tjänstehavare med de lägsta lönebeloppen höja grundtalet, så att detsamma motsvarar hela fördyrningstalet.

En andra åtgärd i rätt riktning synes oss vara, att avlöningsgränsen, intill vilken hela grundtalet skall utgå, höjdes, och även om icke något större steg i detta avseende kunde tagas vid detta tillfälle, hålla vi emellertid före, att man därmed är inne på en väg, som dock förr eller senare måste beträdas för att i förevarande avseende skapa full rättvisa. Avlöningsläget 1,200 kronor måste ju av en var erkännas såsom allt för lågt för att vara den gräns, invid vilken ett extra skattande åt kristidssvårigheterna kan börja. Vi hava nu närmast tänkt oss denna gräns flyttad till 1,800 eller 1,500 kronor. En senare an-förd skala, uppgjord efter löneläget 1,500 kronor, visar även, att de därigenom åstadkomna tilläggen visst icke vore orimliga. Trots det höjda tillägget hade ju ingen vare sig över eller under detta streck fått mera än vad dyrtiden berättigade till, de senare givetvis mindre än så. Nu liksom förut ha vi emellertid hyst sådan tvekan, just med hän-syn till statsfinanserna, att vi icke med utsikt till bifall från riksdagens sida nu vågat påyrka dylik höjning. Det må därför bliva en kommande riksdags sak att fortsätta utjämningen av reallönerna genom att gå fram den väg vi här tillåtit oss antyda. Ehuru den ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 95 vi sålunda påyrka är jämförelsevis ringa, torde den-samma likväl innebära en icke obetydlig merkostnad, än vad i proposi-tionen förutsattes. I vår allvarliga strävan att i görligaste mån kunna begränsa denna kostnad, ha vi stannat vid att föreslå sådan ändring i föreslagna bestämmelser för dyrtidstillägget, att det tal, efter vilket tillägget skall beräknas å lönebelopp överstigande 100 kronor per månad, sättes till $\frac{4}{10}$ av hela grundtalet i stället för i propositionen före-

slagna $\frac{3}{10}$. Detta ha vi ansett oss så mycket hellre kunna göra, som verkningarna av den sålunda föreslagna höjningen av grundtalet jämväl utgå å lönebelopp överstigande 100 kronor per månad. Dessutom innebär ju grundtalets höjning med en niondedel, att tilläggsprocentens sänkning från propositionens föreslagna $\frac{3}{10}$ till av oss föreslagna $\frac{1}{10}$ ingalunda betyder en sänkning med en hel tiondedel. Den å bifogade tabell angivna skalan (kol. C) visar även, att tilläggen bliva högre än enligt Kungl. Maj:ts förslag intill ett lönebelopp av 4,100 kronor, men därefter något lägre. Minskningen är dock synnerligen måttlig. Sålunda utgör denna minskning vid 6,000 kronor 132 kronor, vid 8,000 kronor 272 kronor, vid 10,000 kronor 412 kronor och vid 15,000 kronor 762 kronor. Sedda mot de totala avlöningsbeloppen, som lönen och tillägget enligt vårt förslag sammanlagt utgöra, i här nämnda fall respektive 10,980, 14,260, 17,540 och 25,740 kronor, jämte hänsyn till den avsevärda förhöjning som i allt fall kommer dessa löntagare till del, torde den minskning vårt förslag innebär vara väl försvarbar.

Som bilaga till denna vår framställning vidfogas en tabell utvisande tilläggsbeloppens storlek i vissa avlöningslägen och beräknade efter olika grunder. Av kol. A framgår nu utgående dyrtidstillägg, av kol. B i propositionen föreslagna tillägg och i kol. C de av oss i förevarande motion föreslagna tillägg. Av kol. D framgår tilläggsbeloppens storlek, därest grundtalet sattes lika med hela levnadskostnadsfördyringen, och att tillägget utginge med ett procenttal motsvarande detta grundtal intill ett avlöningsbelopp av 125 kronor per månad (1,500 kronor per år), det vill säga om den förändringen företages i motionens förslag, att den föreslagna fulla kompensationen för kristidsfördyringen lämnades upp till 1,500 kronor årlig lön, i stället för att stanna vid nu gällande 1,200 kronors-gränsen.

De kostnadsökningar, som av oss påyrkade ändringar betinga, ha vi i saknad av erforderlig materiel icke kunnat angiva, men torde utan allt för stora olägenheter genom vederbörande utskotts försorg en liknande approximativ beräkning, som ligger till grund för propositionens anslagsäskande i övrigt, kunna verkställas över denna ökning.

Såsom en sammanfattning av vad vi i anslutning till ovan anförda motivering tillåtit oss påyrka, hemställes,

att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95 måtte besluta, dels att dyrtidstillägget å avlöningsbelopp ej överstigande 100 kronor

per månad må utgå med ett procenttal, som efter verkställda beräkningar anses motsvara levnadskostnadsökningen efter ingången av augusti månad 1914, dels ock, att dyrtidstillägget å avlöningsbelopp överstigande 100 men icke 1,250 kronor per månad må utgå med $\frac{4}{10}$ av det sålunda erhållna procenttalet.

Stockholm den 27 februari 1920.

A. J. Bärq.

F. S. H. Lagerkvist.

Olof Nilsson,
Örebro.

Henning Leo.

Jämförelse
mellan olika förslag till dyrtidstillägg.

Summa lön å vilken dyrtidstillägg beräknas	A	B	C	D	Summa lön å vilken dyrtidstillägg beräknas	A	B	C	D
	141—47% summan av dyrtids- tillägg	142—71% summan av dyrtids- tillägg	159—64% summan av dyrtids- tillägg	159—64% summan av dyrtids- tillägg		141—47% summan av dyrtids- tillägg	142—71% summan av dyrtids- tillägg	159—64% summan av dyrtids- tillägg	159—64% summan av dyrtids- tillägg
kronor	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor
1,200	1,692	1,704	1,908	1,908	7,000	4,418	5,822	5,620	5,905
1,500	1,833	1,917	2,100	2,385	8,000	4,512	6,532	6,260	6,545
1,800	1,974	2,130	2,292	2,577	9,000	4,512	7,242	6,900	7,185
2,000	2,068	2,272	2,420	2,705	10,000	4,512	7,952	7,540	7,825
2,500	2,303	2,627	2,740	3,025	11,000	4,512	8,662	8,252	8,465
3,000	2,538	2,982	3,060	3,345	12,000	4,512	9,372	8,820	9,105
4,000	3,008	3,692	3,700	3,985	13,000	4,512	10,082	9,460	9,745
5,000	3,478	4,402	4,340	4,625	14,000	4,512	10,792	10,100	10,385
6,000	3,948	5,112	4,980	5,265	15,000	4,512	11,502	10,740	11,025

Anmärkingar.

- A. Dyrtidstillägg enligt 1919 års grunder, dyrtidsindex 159 [$159 - \frac{1}{9} (= 17.66) = 141.34$] 141—47 %.
- B. Dyrtidstillägg enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 95, dyrtidsindex 159 [$159 - \frac{1}{9} (= 17.66) = 141.34$] 142—71 %.
- C. Dyrtidstillägg med dyrtidsindex 159 å första 1,200 kronor; å överskjutande belopp utgår dyrtidstillägg med $\frac{4}{10}$ av hela indextalet.
- D. Dyrtidstillägg med dyrtidsindex 159 å första 1,500 kronor; å överskjutande belopp utgår dyrtidstillägg med $\frac{4}{10}$ av hela indextalet.